

Pertti Suominen
Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys

Puheenvuoro Jaakko Nummisen muistotilaisuudessa 15.10.2022

Hyvät Jaakko Nummisen omaiset,
hyvä saattoväki

Viime sodissa Suomi noudatti kaatuneitten huollossa omaleimaista, useimmista muista sotaa käyneistä maista poikkeavaa toimintatapaa: isänmaan puolesta kaatuneet sankarivainajat pyrittiin kaikin keinoin saattamaan omiin kotiseurakuntiinsa haudattaviksi. Tällä oli sotavuosina erittäin suuri merkitys kansakunnan henkisen kestävyuden kannalta niin kotirintamalla kuin etulinjan korsuissa ja taisteluhaidoissa.

Aina tätä periaatetta ei nopeasti muuttuneissa tilanteissa kyetty noudattamaan. Noin 13 000 suomalaista sotilasta jäi kaatuneina tai kadonneina tietymättömiin. Epävarmuus läheisten kohtalosta jäi näin pitkiksi ajoiksi vaivaamaan monien omaisten ja asetovereidenkin mieltä.

1990-luvun vaihteessa kiinnostus ja halukkuus kentälle jääneiden etsintään kasvoi entisestään. Toiveet kuultiin, ja opetusministeriön silloisen kansliapäällikön Jaakko Nummisen aloitteesta nimitettiin maaliskuussa 1991 erityinen sotavainajatoimikunta valmistelemaan kentälle jääneiden suomalaisten sotilaiden etsintään, hautaamiseen ja muuhun muiston vaalimiseen liittyviä kysymyksiä.

Samalla tunnistettiin, että toiminnan onnistumiseksi oli luotava myös asianmukaiset yhteistyösuhteet Neuvostoliitosta Venäjäksi muuttuvan itänaapurin kanssa. Aika oli otollinen. Heinäkuussa 1992 solmittiin Suomen ja Venäjän hallitusten välillä sotavainajien muiston vaalimista koskeva valtiosopimus, jonka syntyvaiheisiin Jaakko Nummisella oli oma merkittävä osuutensa.

Tarvittavat valmistelut oli nyt tehty, oli aika ryhtyä käytännön työhön. Opetusministeriön yhteyteen perustettiin elokuussa 1993 tarvittavista valtionhallinnon ja järjestöjen edustajista koottu sotavainaja-asioiden neuvottelukunta, jonka puheenjohtajaksi tuli kansliapäällikkö Jaakko Numminen. Tätä tehtävää hän hoiti eläkkeelle jäätyäänkin toimikunnan toiminnan päättymiseen

1998 saakka. Käytännön kenttätöistä vastasivat opetusministeriön nimeämät virkamiehet sekä monet vapaaehtoistoimijat.

Kentälle jääneiden etsintöjen ohella ryhdyttiin suunnittelemaan muistomerkkejä suomalaisten sotavankien hautapaikoille ja pysyviksi hautapaikoiksi jääneille kenttähaudausmaille. Muun muassa elokuussa 1996 paljastettiin Jaakko Nummisen johdolla kolmen päivän aikana kuusi Suomen valtion muistomerkkiä Karjalan kannaksella ja Laatokan takana. Kaksi vuotta sitten ilmestyneissä muistelmissaan Numminen on kuvaillut tätä kierrosta otsikolla ”Karjalan suuri patsasretki 1996”.

1990-luvun loppua kohti tultaessa alkoi käydä ilmeiseksi, että sotavainajatyön kaltainen operatiivinen toiminta ei kovin hyvin sopinut opetusministeriön toimenkuvaan. Helmikuussa 1998 perustettiin Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys, jolle tehtävät siirtyivät.

Luonteva valinta yhdistyksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi oli perustamistyössä vahvasti mukana ollut Jaakko Numminen. Tätä luottamustehtävää hän hoiti vuoteen 2002 saakka. Vuonna 2003 Numminen kutsuttiin yhdistyksen kunniapuheenjohtajaksi.

Hyvät kuulijat,

Jaakko Numminen oli asiaansa syvästi omistautunut sotavainajatyön ohjaaja ja toimija. Hänen rakentamaltaan pohjalta on myöhempinä vuosina ollut hyvä jatkaa toimintaa ilman suurempia muutoksia.

Etsintätöiden tuloksena on tähän mennessä kotiutettu noin 1500 suomalaisen sankarivainajan jäänteet. Hieman yli 400 heistä on voitu luotettavasti tunnistaa ja saattaa omille tyhjinä odottaneille hautapaikoilleen sankarihautausmailla.

Aika ajoin vuosien saatossa on käyty keskustelua etsintätöiden tarpeellisuudesta. Muistelmissaan Jaakko Numminen antaa kysymykseen yksiselitteisen vastauksen:

”Kun näin ja kuulin, miten monen sotavainajan omaiset lausuivat kiitollisuutensa siitä, että oli vihdoinkin saatu varmuus rakkaan vainajan kohtalosta ja hänen viimeisestä leposijastaan, tulin viimeistään vakuuttuneeksi sotavainajakaivausten oikeutuksesta”.

Tähän Jaakko Nummisen sotavainajatyölle perintönään jättämään ajatukseen on helppo yhtyä. Sotavainajatyöllä on edelleen tänä päivänä ja varmasti vielä tulevaisuudessakin merkittävää yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Se on sodat kokeneen sukupolven jättämän perinteen vaalimista parhaimmillaan.